

1.

Langas rodė neryškias, susiliejusias egles, baltąjį lapkričio pūgos triukšmą; telegrafo stulpai šmėžavo tarsi slenkantys kadrų rėmeliai nespaltvotame kine. Lange matei Rusiją, kuri nuo pat Solikamsko visa štai tokia buvo: eglaitės, sniegas, stulpai, paskui laukymė su priplotomis pirkiomis, paskui geležinkelio stotis su avitaminoziniais silikatinių plytų dviaukščiais, ir vėl – eglaičių milijonas, tankiai ir nepraeinamai susmaigstytas palei bėgius, – lyg spygliuota viela, neprasibrausi. Bet šita begalinė ir vienoda Rusijos gamtos statyba už lango ir buvo visa jos galybė, didybė ir grožybė. Gražumėlis, bliacha!

– Ir ką gi darysi?

– Gyvensiu. O ką tu darytum?

– Užmuščiau jį.

– Še tau. O aš jam atleidau. Dabar pagyventi noriu. Galima dar sekunde telefoną? Motina kažko neatsiliepia.

* * *

Jaroslavlį stotis trenkė gaiva ir šilumvežių kvapu. Po surūgusio plackartinio šuto, po prasmirdusios tambūrų geležies, pasaldytos šlapimu, – čia oras buvo pernelyg grandiozinis: per daug deguonies, iškart kaip čefyras mušė į galvą.

Maskvos irgi buvo per daug, po eglaičių koridorių atvykėliams ji atsivėrė it kosmosas. Apsitūloję žmonės per griovį šokinėjo iš vagonų ant perono, vilko lauk lipnia juosta sutvirtintus kiniškus kelionkrepšius, sugriebę juos per abi rankas, peronais įsibėgėjo horizonto pusėn, kaip naikintuvai – pakilimo takais. Horizontas buvo padūmavęs, ir atvykusiems žmonėms migloje dingojosi rūmai, pilys ir dangoraižiai.

Ne taip kaip kiti, Ilja nesiskubino, sraute nesiryė – leidosi nešamas. Kvėpino Maskvos dangų, spitrėjo atpratusiomis akimis į tolį, stebėjosi tylomis. Buvo ryšku kaip vaikystėje. Apsiblaususi lapkričio Maskva rėžė akis.

Atvažiuoti į Maskvą atvažiavo, tačiau patekti dar nepateko. Stotis kol kas buvo aplinkinė teritorija, įsūdytos ir užraugtos Rusijos. Lygiai kaip Bangladešo atstovybė visomis prasmėmis yra Bangladešo valstybės teritorija.

Perono gale buvo įtaisytas sietas. Ilja jį jau iš tolo senu papratimu įžiūrėjo virš svetimų galvų. Pilka uniforma, įmitę snukiai, akys lakstančios, kibios. Išmiklintos. Žybt, žybt, žybt. Ir net tarnybinis šuo pririštas: visiškas panašumas. Čia, jis, aišku, ne tam. Čia tik uodžia, ar kas nesineša narkotikų, sprogmenų, tikriausiai. Betgi ir baimę gali užuosti.

Ilja ėmė žiūrėti į tuštumą, kad neužkliūtų už tų kibių akių, kad jos nepritrauktų kaip magnetas. Ėmė galvoti apie nieką, kad niekuo neatsiduotų.

– Jaunuoli!

Jis iškart sustingo klusniai. Kaip jie atpažino? Iš odos atspalvio? Iš pakumpusios nugaros? Nulenktos galvos? Kaip šuo žvėrį atpažįsta?

– Prieikite. Dokumentus.

Jis padavė pasą. Tasai žvilgtelėjo į registracijos antspaudą, caktelėjo liežuviu.

– Iš kur grįžtate?

Meluoti ar tiesą sakyti? Juk netikrins. Važiavo... Buvo išvažiavęs kur nors. Ilsėtis. Pas močiutę. Į komandiruotę. Kaip jie tikrina?

- Atlikau. Bausmę.
- Pažymą, kad paleistas.

Iškart kitokiu tonu. Šeimininko.

Padavė jam pažymą. Leitenantas nosisuko su ja, paburbėjo į raciją, pasiklausė, ką jam kažkas suburbėjo; Ilja stovėjo tylėdamas, nesiginčijo. Juk visiškai švarus. Nuo skambučio iki skambučio: prašymas paleisti lygtinai atmestas.

– Persiauklėjai, Ilja Lvovičiau? – Leitenantas pagaliau atsiskuko į jį, bet pažymos negražino, kažkodėl ėmė lenkti per pusę.

Maskva važiavo tolyn jam už nugaros, traukėsi, dangus jos seko ir siaurėjo; žmonių šurmulyš ir mašinų kriokimas slopo. Leitenantas savo pilvu, savo dėmėta plačia krūtine, savo snukiu atstojo visą Maskvą. Ilja lyg ir žinojo: nieko jis jam nepadarys. Tiesiog reikia dabar jam duoti, kad pajustų valdžią. Ir tada atlyš, paleis Ilją. Jis čia tam stovi, dėl šito tarnauja.

- Taip, pilieti viršininke.
- Važiuoji į gyvenamąją vietą?
- Į Lobnią.
- Registracijos adresas?
- Depo gatvė šeši.

Leitenantas patikrino pagal pasą, suglamžęs be reikalo prieš tai buvusių lapus. Tikriausiai Iljos bendraamžis, bet antpečiai darė jį vyresnį. Nors Iljai, ne jam iš pastarųjų septynerių kiekvienais metais ėjo už trejus.

– Namu važiuoji. Turi teisę, – vryptelėjo tas. – Du šimtai dvidešimt aštuntaasis, – perskaitė. – Taškas vienas. Kas tai? Taškas vienas. Primink.

– Paruošimas. Ir pardavinėjimas. Apkaltintas tik rengimusi pardavinėti, pilieti viršininke.

Ilja žiūrėjo jam truputį žemiau smakro – yra toks taškas, kur pridera žiūrėti kalbantis su pareigūnu. Ne į akis ir ne į grindis.

Musoras tempė laiką, jam patiko, kad gali laiką lenkti kaip vielą.

Staiga šuo ėmė loti ant išsigandusio tadžiko su languotu kaip ir visų krepšiu.

– Ką gi. Nepamiršk įsirašyt į įskaitą. – Leitenantas atkišo Iljai pažymą. – Ir daugiau nepreikiauk.

Ilja linktelėjo, paėjęs į šalį, įkišo popierių į vidinę šiltą kišenę, kur ir pats tūnojo per visą apklausą. Leitenantas jau ėmėsi tadžiko, tadžikas buvo perspektyvesnis.

Perėjo per sietą.

Kontūzytas pasaulis palengva atitoko, pradėjo šnekėti.

Tačiau dabar, jau bent kiek priartėjęs prie Maskvos, Ilja matė joje visur tik tai, ko iš toli, iš traukinio, negalėjo įžiūrėti: mentus. Stoties aikštėje, prie įėjimo į metro, paviljonuose ir stotelėse. Gaujas, visi bandšunių akimis. Nors dėl to kalta galbūt ne Maskva, kaltas Ilja.

* * *

Paėmė jį iš vasaros, išleido į pačią rudens pabaigą. Ir Maskva, į kurią buvo išleistas, nepanėšėjo į tą, iš kurios buvo paimtas.

Maskva stovėjo dabar tartum nuogas lapkričio medis – šlapia, tamsi; seniau visa buvo apaugusi ryškiomis iškabomis, kioskais, prekiaujančiais kuo papuola, – dabar pasidarė rūstesnė, nusipurė visą margynę, išsirengė iki granito.

O Ilja dievino ją seniau, kai ji apsimetinėjo vientisu klegančiu turgumi, – jam atrodė, jog šiame turguje jis galės nusipirkti kokią panorėjęs ateitį. Atvažiuodavo tada į Maskvą iš savo

Lobnios elektruku – į universitetą, į klubus, į koncertus – ir kas kartą įsivaizduodavo, kad yra maskvietis. Tik reikėjo baigti mokslus, susirasti darbą centre ir išsinuomoti su draugais butą. Maskvoje žemė buvo stebuklinga, patrešta augimo hormonais: tik besk į ją savo norų daigus – išaugs ir pinigingas darbas, ir madingi draugai, ir merginos pačios gražiausios. Maskva pati buvo nuo savęs apgirtusi ir visus savo svaigalu vaišino. Joje viskas buvo įmanoma. Ir Maskvai nebūtų buvę nuostolio, jeigu Ilja būtų atgnybęs nuo jos kylančios saldžios tešlos savąjį kąsnelį laimės.

O dabar ji jam lyg sapnavosi – juk dažnai sapnuodavosi jam ten, zonoje. Ji tapo griežtesnė ir puošnesnė, rimtesnė, oficialesnė – ir todėl atrodė pirmadieniškai pagiringa. Atpažino ją ir neatpažino; jautėsi joje svetimas, turistas. Turistas iš Solikamsko ir dar – iš praeities.

Truputį pastoviniavo trijų geležinkelio stočių aikštėje: tarp kitų apdujusių atvykėlių jis, atvažiuavęs iš zonos, ne taip krito į akis. Galėjo įkvėpti ir akis prasikrapštyti.

Prasikrapštė akis ir nuėjo.

Žengė per Maskvą atsargiai, kad ji nuo per plačių rankų mojū ir per tvirtų žingsniū iš tikrųjų nepasirodytų esanti tik sapnas ir neišsisklaidytų; kad nepabustų iš jos riebaluotoje pilkoje kalėjimo chatoje, žvarbioje tvankumoje, tarp narų ir besidaužančių aklavietėje gyvenimų, kojinių smarvėje ir amžinoje baimėje apsirikti.

Bet Maskva stovėjo patikimai. Ji buvo tikrų tikriausia ir amžina.

Jis paleistas. Tikrai paleistas.

Ilja nusipirko už priešpaskutinius pinigus metro bilietą ir nuvažiavo po žeme. Jam priešais konvejeris traukė iš gelmių maskviečius – ir čia galėjai pažiūrėti į jų veidus. Per septynerius metus žmonės spėjo įsitaisyti drabužių, net tadžikai.

Į priekį ir aukštyn jie žvelgė ryžtingai, daugelis ropštėsi pakopomis, nenorėjo kentėti pusės minutės: viršuje neatidėliotini reikalai. Maskviečiai labai skuba gyventi, prisiminė Ilja. O kolonija moko, kad laiko išvis nesama.

Iš visų sutiktųjų – o ten buvo ir meiliai apsikabinusių senukų, ir popas su telefonu rankoj, ir amžiui nepasiduodantis pankas – Iljos akys kliuvo tik už moterų. Taip jis per šituos metus atrato nuo jų. Taip pamiršo, kokios jos į vyrus nepanašios, kokios už juos gražesnės!

Ir jei kuri staiga atsiliepdavo į Iljos žvilgsnį savo žvilgsniu, jis ant šito jos valo užkibdavo, ir ji, išrovusi jį, tempdavo į savo priešinę srovę – paskui save, į paviršių.

Paskui kažkuri susiraukė, prunkštelėjo be garso, ir Ilja iš karto sugniužo, susigūžė: juk jos gali atpažinti neseniai buvusį areštantą. Ant kaktos užrašyta pilkai, skustuvu įrėžta žemių spalvos odoje. Striukė ant jo guli kaip kalinio drapana. Moterys jaučia, kai vyras pavojingas, jaučia alkį ir nepatikimumą – žvėriškai, neklystamai.

Toliau Ilja į jas žvilgčiojo vogčiomis, droviai, kad daugiau niekuo neišsидуotų. Žvilgčiojo – ir kiekvienoje ieškojo panašumo į Verą. Savaimė taip išeidavo.

Verai nutarė nė už ką neskambinti.

Atleisti jai viską ir neskambinti. Pokalbis nieko neduos jam, net jeigu ji ir sutiktų šnekėtis. Tik balsą jos išgirsti? Kam. Pats vienas jau kažki kiek kartų viską už ją peršnekėjo vaidmenimis: ir klausimus, ir atsakymus. Įtikinėjimus, priekaištus. Įsivaizduojamoji Vera visada išsisukdavo.

Tikroji Vera viską jam išaiškino vienu skambučiu, antrais jau metais. Atsiprašė, kaip mokėdama gailėjosi. Sakė, kad nenori meluoti. Kad sutiko žmogų. Kad turi teisę būti laiminga. Pakartojo, tarsi Ilja būtų su ja ginčijęsis. O jis su ja žmonėms girdint ginčytis negalėjo.

Neaplankė jo nė karto.

Todėl jis ginčijosi su Vera įsivaizduojama – dar penkerius metus. Tačiau ir įsivaizduojamos Veros neįstengė perkalbėti.

Metro vagonė galėjo žmones apžiūrinėti be baimės, net ir sėdinčius tiesiai priešais. Vagonė jis niekam nerūpėjo: visi sulindę į savo telefonus. Dažytos tetulės – dažytais nagais, gas-tarbaiteeriai įkypomis akimis – pūslėtais pirštais, moksleiviai – savo degtukiniais pirštukais, visi naršo ekranuose kažką, visų stikleliuose kažkoks kitas, tikresnis ir įdomesnis gyvenimas. Seniau smartfonus turėjo tik madingieji, jaunimas. Bet kol Ilja sėdėjo, atsirado ir musulmoniškas internetas, ir atskiras senimui kažkoks, ir pienburniams.

Jų chatoje buvo tik vienas telefonas. Žinoma, ne Iljos. Iljai prisiejo pirkti skambučių sekundes ir minutes „VKontakte“ už cigaretes iš mamos siuntinių. Pinigus būtų iškart atėmė, o cigarečių pasiimdavo tik pusę, kai versdavo siuntinį: rinklia-va. Ir ryšys buvo brangus. Tad ir sekundžių mamos balso, ir minučių Veros puslapelyje likdavo – labai nedaug. Nors Vera nuotraukų ten beveik nedėjo, vien tik nuorodas kažkokių klipų, asmenybės testų, beprasmiško šlamšto. Gal suprato, jog Ilja iš kalėjimo žiūri į ją, ir nenorėjo, kad matytų.

Ir vis dėlto Ilja kartais ištaikydavo sau truputį laiko pasižiū-rėti į Išgamą. Kaip jis ten. Kaip gyvena. Kaip renka paaukšti-nimus. Kaip ilsisi Taile. Kaip Europoje. Kokį „Infiniti“ nusipir-ko. Kokias merginas apkabina.

Išgamos gyvenimasėjo kaip paradas. Iljai gerklę it kabliai draskydavo, kai jis Išgamos nuotraukas žiūrinedavo; širdį tar-si peilis raižydavo. Nepajėgdavo į tai žiūrėti – ir nežiūrėti ne-pajėgdavo: kaip žmogus už jį gyvena.

O likusiam pasauliui Iljai jau pralaidos neužtek-davo. Įsi-skolinti zonoje šiukštu negalėjai, ten visas gyvenimas buvo tik debetas.

Nieko, priprato be telefono. Nors prieš pasodinamas tik apie jį ir svajojo, motinai prieš metus gimtadienio dovaną užsakinėjo, univere dėdavo ant stalo iškart, vos atėjęs į paskaitą, kad mergaitės žavėtūsi ekrano įstrižaine.

Tai dar ne viršūnė, prie ko ten priprasti prisiėjo.

Išlipo „Saviolovskajos“ stotyje.

Vėl mentai. Visur mentai.

Trečiu žiedu lėtai sukosi ratu milijonas automobilių, žibintai degė ir dieną, purvas iš po ratų ištisai kabėjo ore, žmonės kūpėjo iš požeminių perėjų, Maskva vartėsi ir alsavo. Gyva. Iljai norėjosi liesti ją, liesti visą iš eilės, glostyti. Septynerius metus norėjo paliesti ją, Maskvą.

– Man į Lobnią.

Elektriniai traukiniai pasikeitė smarkiai.

Juos prisiminė sučiurusius, žalius, subraižytais stiklais, prirašinėtais šonais, su mediniais bendrais suolais, grindimis, nusėtomis saulėgražų lukštais, alus išlietas garuoja lėtai, ir viskas šituo alumi prasmirdę. O dabar: balti nauji traukiniai su geltonomis strėlėmis ant sienų, sėdynės minkštos: kiekvienam atskira. Keleiviai sėdėjo oriai. Balti traukiniai juos sutaurino.

– Nenori su manim Navkos pažiūrėti? Ledo šou, – sakė viena apsiheidokinusi tetulė kitai. – Aną kartą buvau, pasaka.

– Gal ir norėčiau. O Navka paknopstom ištekėjo už to su ūsais, a ne? To, kuris Putino sekretorius. Visai nieko vyras, – dėstė kita, jau per penkiasdešimt, užsitinkavusi nuovargį. – Impozantiškas.

– Eik sau, – numojo pirmoji. – Navka ir geresnę galėjo nuverti. O man, žinai, kas patinka? Lavrovas. Lavrovas gražus. Ir pati su Lavrovu mielai. Jis ir ryžtingesnis bus už tavo ūsorių.

Ilja klausėsi ir nieko nesuprato. Traukinys nesiskubino. Tuščios žarnos burbuliavo, po krūtine maudė. Čeburekui prie

stoties pagailėjo pinigų: kainos kioske maskvinės, o transportui pinigų jam išdavė solikamskinių. Kam išlaidauti čeburekui, kai jau greitai mamos barščiai karšti?

Klaikiai užsigeidė šitų barščių. Tridienių. Su grietine. Duonos sudžiūvusios įtrupinti, kaip vaikystėje, kaip senelis rodė. Kad sriuba būtų tiršta. Išmirkyti pluteles virale, bet kad neišsileistų, o kad kriaukšėtų trupučiuką, pakvėpuoti barščiais – ir, nusideginant, šaukštą į burną.

Burna seilių pribėgo.

O motina sėdės iš šono prie jūdviejų pusmetrinio staliuko – ir žliumbs, ko gera. Tiek nesimatę.

Ketverius metus ji važinėjo pas jį kas pusę metų: viską, ką galėdavo atidėti iš atlyginimo, išleisdavo kelionei į Solikamską, pasimatymų lauktuvėms. Paskui ėmė šokinėti kraujospūdis, Ilja kolonijoje lyg ir apsibuvo – ėmė atkalbinėti ją nuo šitų kelionių. Ėmė apsieiti skambučiais, nors motina visą laiką veržėsi atvažiuoti.

O paskutiniaisiais metais pokalbiai dažnai jos ašaromis baigdavosi. Nors ko jau buvo verkti, kai liko tiek mažai, palyginti su tuo, kiek atsėdėta. Ir ką jis gali jai pasakyti, kai šalimais arba vertuchajus, arba, dar blogiau, blatniakas, iš kurio Ilja savo motiną minutei išpirko? Taigi vos tik ji – į ašaras, Ilja iškart užbaigdavo pokalbį. Kitaip negalėdavo. Ar supranta ji?

Nieko, šiandien tegul išsiverkia. Šiandien galima. Viskas baigėsi.

* * *

– Lobnios stotis!

Viename kelyje sustojo elektrukas, kitą iki pat horizonto užėmė prekinis sąstatas: šerkšnu apsitraukusios cisternos su naftos produktais. Šerkšnas buvo išrašinėtas pirštu – „Krymas

mūsų“, „Obama pašlemėkas“, „14/88“, „Vitalikas + Daša“, „Maja radzima – Minsk“, dar kažkas. Eidamas prie perėjos, Ilja skaitė mechaniškai. Krymas atsitiko, kai Ilja buvo zonoje, ir atsitiko kažkaip nepaisant jo. Zekai Krymui liko abejingi, vertuchajiškos valstybės užkariavimai jiems buvo nei galvoj, nei uodegoj. Zekai – opozicija iš principo. Todėl per rinkimus kolonijos ir negauna balso.

Namo iš stoties nutarė eiti pėsčias. Reikėjo visa tai pirmą kartą savo kojomis pereiti. Norėjosi. O ir greičiau bus negu laukti maršrutkės.

Lobnioje oras buvo kitoks. Maskva karščiu tvoskė, kūrenama mašinų smarve. Lobnioje oras buvo skaidresnis, šaltesnis; iš dangaus čia biro šalta druska, čaižė skruostus. Šaligatviai neaptirpę, asfalto vietoj visur gulėjo sutryptas sniegas. Aplipusios mašinos minkė ratais rudą košę. Blokiniai namai siūlėmis į viršų stovėjo nudrengti vėjų, nelinksmi. Žmonės buvo įtarūs. Išsidažiusios blyškios moterys drožė kažkur nesidairydamos, šaldydamos pėdkelnėmis aptemptas kojas.

Vos pusvalandis elektruku nuo Maskvos, o atrodė – į Solikamską atvažiavo.

Maskva per septynerius metus paseno, o Lobnia nė kiek nepasikeitė: tokia pati kaip ir tada, kai Ilją suėmė. Tokia pati kaip vaikystėje. Ir Ilja Lobnioje buvo savas.

Iš Lenino gatvės išsuko į Čechovo. Ten ėjo trijų gatvių atraižos, vienu galu įsiremiančios į Lenino, kitu – į Pramonės: Čechovo, Majakovskio ir Nekrasovo. Čechovo gatvėje buvo motinos mokykla, aštuntoji. Motinos – ir jo, Iljos.

Ji, aišku, pas save jį įtaisė, nors šalia namų – kiemuose – buvo kita mokykla, ketvirtoji. Ten patogiau būtų buvę, arčiau: į aštuntąją vaikiškais žingsniais pusvalandis. Bet mamytė priglaudė po sparnu. Iki septintos klasės kartu į mokyklą vaikščiojo. Paskui mergaitės ėmė juoktis, ir Ilja pradėjo bėgti iš

namų dešimt minučių pirma motinos, kad įrodytų, koks jis suaugęs ir savarankiškas. Ir rūkyti tada pradėjo.

Priešais mokyklą Ilja sustojo kaip įkastas. Gelsvai balta, blokinė, triaukštė, langai triskilčiai, vaikai tokius namukus piešia – mokykla kaip ir visų kitų šioje šalyje. Atrodo, nė karto neremontuota pastaruosius dvidešimt metų, išlaikytas Iljai pirmą kartą vaizdas. Kad būtų lengviau viską prisiminti.

Įkvėpė giliau. Pažiūrėjo į langus: antrame aukšte mailius bėgiojo. Pailgintos dienos grupė. Buvo trys valandos.

Motina iš mokyklos jau išėjusi.

Galima buvo ją čia pasitikti, prie tvoros, jeigu traukinys būtų anksčiau atvažiuęs. Ir kartu namo per sniegą, įprastu keliu – plentų, per pervažį.

Bet su ja būtų išėjusios ir kitos mokytojos. Mokslo dalies vedėja, niurksa. Būtų atpažinusios Ilją, žinoma, nepaisant papilkusios odos ir nuskustos galvos. Tiek metų kalė jam į galvą savo raides ir skaičius... Tikrai būtų atpažinusios.

Ir kas tada? Kaip motina savo kolegėms jo įkalinimą aiškino? Kaip jis pats jai paaiškino? Jai prisiėjo patikėti: juk nepatikėsi, kad sūnus – narkomanas ir prekiauja narkotikais. O tetulėms visoms šitoms mokykloje... Joms tikėti juo nėra reikalo. Akyse – palinksės, paaiksės, o už akių? Užtraukė motinai gėdą prieš visus? Ar būtų norėjusios su juo sveikintis? O Ilja – su jomis?

Susikišo rankas į kišenes, susigūžė, nuskubėjo tolyn. Kad nepamatytų, iš tikrųjų. Susitiksime vėliau su jomis visomis, kai sugalvosime, ką kalbėti ir kaip save pateikti. Kada nors vis tiek susitiksime. Mažas miestas – Lobnia.

Pramonės gatve palei rusiškas betonines tvoras jis išėjo į Bukinsko plentą ir nužygiavo kelkraščiu slyščiodamas per sniegą, bet negriūdamas. Dūlavo per snygį vadybos mokykla, Vera joje mokėsi.

Prie dvidešimt septinto namo sustojo vėl.

Veros.

Pilkas šešiolikaaukštis įstiklintomis lodžijomis: taip žmonės balkonų vadina, kai bando iš gyvenimo išplėsti sau dar porą kvadratinų metrų. Ilja atskaičiavo septintą aukštą. Įdomu, Vera tebėra ten? Ar išvažiavo į Maskvą, kaip ketino? Dabar jai dvidešimt septyneri, kaip ir Iljai. Vargu ar su tėvais tebegyvena.

Tokių apsilupinėjusių monolitinių šešiolikaaukščių kaip Veros čia buvo trys, jie stovėjo atokiau, masyvo pakraštyje. Apačioje prie jų prilipo panašus į savavališką statybą nedidelis raudonų plytų mūriukas: visiškai nederantis čia teatras. Virš antro aukšto ėjo didžiulės, kažkodėl gotiško šrifto raidės – KAMERINĖ SCENA. Ilja apčiuopė jas žvilgsniu. Kreivai šyptelėjo iš naujos seno pavadinimo prasmės.

Teatras visada čia riogsojo ir visada taip vadinosi, kiek Ilja save pamena, kiek eidavo prie šio namo Veros palydėti ir pasitikti. Repertuaras: „Baalas“, „Atėjo pas moterį vyras“, „Penki vakarai“. Jau greitai naujametės eglutės.

Perėjo šiurpas. Tarp šitų monolitinių ir mūrinių dekoracijų užplūdo nublukusi praeitis visu ryškumu. Prisiminė ją aiškiau, negu būtų norėjęs.

Dešimtoje klasėje, balandį, jis čia Verą pakvietė. Į „Vargą dėl proto“. Tėvai leido. Visą spektaklį jis glostė jai kelį, klausėsi, kaip ji alsuoja – nelygiai. Klausėsi ir plaukė. Širdis daužėsi. Aktoriai bambėjo kažką negirdimai.

O Vera nustūmė jo delną ir išpirkdama kaltę sunėrė su juo pirštus. Saldūs buvo jos kvėpalai, su kažkokiu aštriu prieskoniu. Vėliau sužinojo: šis aštrumas kokčiai saldžiame kokteilyje – buvo ji pati, Vera, jos muskusas. Karietą man, karietą...

Ir paskui laiptinėje ją kvailai pabučiavo. Ten atsidavė katėmis ir gariniu šildymu: jaukumas. Jos liežuvio skonis pasiro-

dė esąs toks pat kaip ir jo paties. Bučinyš niekuo nepriminė knyginio. Spaudė papilvę, dėl to buvo gėda, bet nebuvo jėgų sustoti. Vera šnibždėjo. Kai į laiptų šulinį iš septinto aukšto jai šuktelėjo tėvas, Ilja raktu toje vietoje išbraižė: „Vera + Ilja“. Tikriausiai niekur šis prisipažinimas nuo to laiko nedingo. Vaikšto pro jį kasdien – ir nusispjaut.

O po atostogų, kai visi jau labai paaugo, ji pasikvietė jį į svečius. Tėvų nebuvo. Padarykime pamokas. Sofa, dryžuota, išduobta. Muskusas. Pasirodo, ne kvepalai. Buvo šviesu ir nuo šviesos labai nesmagu. Ant grindų stovėjo pusė dvilitrio butelio „Fantos“. Paskui jie – prakaituoti, liesučiai – godžiai gėrė paeiliui oranžinį gomurius žnaibantį limonadą ir žiūrėjo vienas į kitą nežinodami, kaip toliau gyventi.

Na, ir paskui. Paskui vis dėlto kažkaip dar trejus metus. Šiaip taip gyveno.

Ilja prisimerkė pakėlęs akis į jos balkoną: ar nešmėstelės siluetas? Nieko negalėjai įžiūrėti. Ir nėra ten Veros, tikriausiai. Išvažiavo į Maskvą. Tuščias beakis balkonas. Stiklas apsiblaušęs, o už jo – dviratis, agurkų stiklainiai, tėvo meškerės.

Žengė per pervažą, nuėjo toliau Bukinsko plentu mėgin-damas nupiešti sau ant apsnigto tamsėjančio asfalto vasarą ir vasariškus jų su Vera tuo pačiu maršrutu pasivaikščiojimus. Nesisėkė. Vietoj to įkyriai lyg cigaretės dūmas, neišsklaidomas ranka, tvyrojo prieš akis vaizdas iš „Rojaus“. Tą naktį. Šokių aikštelė. Išgama. Viskas, kas atsitiko. Tvyrojo ir graužė akis kaip dūmai, iki ašarų. Ar viską teisingai tada padarė? Taip. Taip? O ji paskui? Ir vis tiek – taip?

Nieko. Dabar viskas baigėsi. Greitai septyneri metai pasimirš. Bus įprastas gyvenimas.

Kairėje liko Lobnios skverelis: keturi suoliukai kvadratu milžiniškos elektros perdavimo linijos atramos papėdėje ir susispietę netoliese berželiai, skurdūs ir suluošinti aukštos

įtampos kaimynystės. Nepaisydamos ledinės druskos, ant suoliukų budėjo mamytės su vežimėliais, maitino kūdikius deguonimi.

Pasuko Baterijos gatve.

Praėjo paminklą pačios Baterijos, gynusios Lobnią per karą: postamentas su senutėliu priešlėktuviniu pabūkle, pastatytas tarsi granitu išklotame didžiuliame apkase. Ant vidinių apkaso sienų – lentelės su žuvusių didvyrių pavardėmis. Iš gatvės tik vienas siaurutis praėjimas, daugiau apkaso vidaus iš niekur nematyti. Čia su Serioğa rūkydavo paprastai po pamokų, o šalia valkatos nuodydavosi degtine su neaiškiais etiketėmis. Ilja su Serioğa skaitydavo pavardes lentelėse, ieškodavo: katro juokingsnės, tas laimėdavo. Valkatos nenoriai kalbėdavo apie gyvenimą savo paraleliniame pasaulyje. Ilja įsimindavo žodžius. Paskui eidavo pas Serioğą pliekti vaizdo žaidimų, kol grįš gimdytojai. Paskui dar gatvėmis vaikščiodavo vienas, vėdindavo dūmus. Jeigu motina būtų sužinojusi, kad rūko, rieta būtų buvę.

Nuo Baterijos perbėgo į kitą pusę – ir jau Depo gatvės pradžia. Suspaudė širdį.

Visas kiemas sudėliotas iš chruščiovkių: rudos plytos, balti rėmai. Kreiva karuselė apdulkusi sniegu. Nuogi beržai šešiaaukščiai.

Jau ir namas matyti, Ilja net langą savo surado, galinį. Ar motina mato jį dabar? Juk bėgioja tikriausiai žiūrėti, ar jis neateina, kol šyla valgis. Jis jai pamojavo.

Nuėjo palei garažus.

Šiuokšlių konteinerių pašiūrė išpiešta „Sojuzmultfilmo“ personažais: Liūtukas, Vėžlys, Mikė Pūkuotukas, Paršelis. Nusišėrę, lupasi, juokiasi. Virš garažų spygliuota viela ištempa: toliau už jos – geležinkelio depo teritorija, jo garbei ir gatvė. Senutė trupina sušalusiems sąvartyno karveliams duoną

ir už nemokamą lesalą juos auklėja. Mergaitė, nepažįstama, pliušiniu treningu išbėgo šiukšlių išnešti. Pastebėjo Ilją: būtų tekę susidurti prie konteinerių. Apsisuko, toliau nuo bėdos, ir nutrepsėjo per šaltį į tolimąjį sąvartyną su savo maišeliais. Ilja tik rankas į kišenes giliau susikišo.

Laiptinė.

Pakėlė pirštą prie telefonspynės mygtukų. Susvaigo galva. Mygtukai tie patys kaip ir prieš septynerius metus. Durys tos pačios. O pirštas jau visiškai kitoks. Tačiau laiptinė – viduje – juk tokia pati? Ir butas. Ir mama.

Paspaudė: nulis, vienas, vienas. Skambutis. Sučirškė. Ir ap-sivertė širdis. Nemanė, kad jaudinsis. Ko jaudintis?

Jis tiek šitą dieną įsivaizdavo. Tiek galvojo apie ją. Kai tek-davo kolonijoje kentėti – galvodavo apie šitą laiptinę, apie šitą telefonspynę. Apie grįžimą. Buvo dalykų, kuriuos prisieidavo nuryti, – tam, kad sugrįžtum. Kad vėl būtum normalus.

Kaip?

Užbaigti mokslus. Motina telefonu sakydavo: neleisk, kad jie tave suluošintų. Jie iš tavęs atėmė tiek metų, tačiau tebe-si jaunas. Mes viską sutvarkysime. Vieną kartą sugebėjai be kyšio įstoti į MGU, kažkaip pasiruošėme su tavimi, sugebė-si ir grįžti. Ne į filologiją, ne į MGU, tai kur nors kitur. Tu talentingas, tavo lankstus protas, tik neleisk jam surambėti, sustabarėti. Neleisk sau sužvėrėti. Tu turi apsauginį sluoksnį. Jis viską atstumia, visą bjaurastį. Kad ir kaip tau būtų kalėji-me, neišileisk to į vidų. Apsimesk, jog ten esi ne tu. Lyg tai tik vaidmuo, kurį turi vaidinti. O tikrasis tu vidinėje kišenėje pasislėpęs tūno. Nebandyk tik, dėl dievo, ten didvyrio vaidinti. Daryk, kas liepta. Kitaip palauš, Iliuša. Palauš arba išvis užmuš. Sistemos neįveiksi, bet galima nematomam pasida-ryti, ir ji tave pamirš. Reikia perlaukti, perkęsti. Grįši, ir mes jau viską sutvarkysime. Kaimynai skersakiuos – persikelsime

į tavo išsvajotąją Maskvą. Ten niekas nieko nepažįsta iš veido, žmonių atmintis vienadienė. Ir merginą dar susirasi, bala jos nematė, Verkos, juk ir ją suprasti galima. Tiktai gyvas sugrižk, tik sveikas. Kad ir piešti, eik, tebūnie, jei taip nori! Dvidešimt septyneri metai – viskas tik prasideda!

Telefonspynė tylėjo.

Taip, dar kartą. Nulis. Vienas. Vienas. Gal produktų išėjo? Grietinės pristigo ar duonos. Ilja sutrikęs apsidairė: namų rakto neturi. Be motinos atgal patekti negali.

Patampė ledinę rankeną.

Atsitraukė kelis žingsnius atgal. Surado savo langą trečia-me. Langelis atviras lyg juoda pragarmė, – vėdinasi virtuvė, – o kituose stikluose dangus lyg skystas cementas atsispindi. Tirštėja. Ar ne metas šviesą įjungti? Pas kaimynus antai jau užsidegė.

– Ma! Maaam!

Išėjo vis dėlto, ar ką? Ir kiek jam dabar reikės čia stovėti? O gal apeiti visas aplinkines maisto krautuves? Nėra duonos – ir velniai jos nematė! Galėjo sulaukti jo, pats ir būtų subėgijo-jęs. Dvi paros kelyje, makaulę niežti, žarnos susisuko, be to, ir reikalas prispyrė, kol nuo stoties ėjo.

– Mam! Ma-ma! Tu namie?!

Langai buvo švininiai.

Pasidarė staiga baisu.

Nulis dvylika.

– Kas? – kimiai atsiliepė.

Garbė dievui.

– Teta Ira! Čia aš! Ilja! Goriunovas! Taip! Motina neatidaro kažko! Grižau! Paleido! Viską atbuvau! Atidarysite?

Kaimynė pirmiausia apžiūrėjo jį pro durų akutę. Ilja specialiai po lempute atsistojo, kad teta Ira galėtų jo šerdį atpažinti per užaugusias metų rieves.

Girgžtelėjo užraktas. Ji išėjo į aikštelę: kelnės, trumpai kirpti plaukai, papurtęs veidas, moteriška cigaretė. Depo buhalterė.

– Ilja. Iliuška... Kaip jie tave...

– O mama – nežinote, kur? Prisiskambinti negaliu, ir dabar štai...

Teta Ira spragtelėjo žiebtuvėliu. Dar kartą spragtelėjo. Įdubę skruostai. Pažiūrėjo į šiukšlių vamzdį tarp aukštų – vengdama Iliuškos akių.

– Ji vakar... Su širdim pasidarė blogai. Rūkai?

– Rūkau. O aš vis skambinu... Į ligoninę išvežė, taip? Į kokią? Telefono nepasiėmė?

Teta Ira išdavė jam ploną baltą cigaretę auksiniu apvadėliu.

– Greitoji pasakė – infarktas. Platus.

Ji garsiai įtraukė visą cigaretę. Uždegė vieną nuo kitos.

– Ar... – Ilja papurtė galvą. Rūkyti oro pristigo. – Ar... reanimacijoje? Dėl to?

– Ir tada ją... Žodžiu, mėgino. Bet važiavo ilgai. Nors važiuoti penki žingsniai.

Ji patylėjo. Nenorėjo garsiai sakyti, norėjo, kad Ilja pats viską suprastų.

– Mes gi ką tik... Mes gi su ja užvakar dar šnekėjomės... O prieš išeidamas... Paskambinau jai... Ji sako... Maždaug per pietus...

– Tai va, per pietus. O aš apie penktą turbūt pas ją beldžiuosi... Į mėsos krautuvę ėjau. Maniau, gal jai paimti ko. Na, ir... Duryš nerakintos, ji sėdi ant grindų, su paltu. Aš iš karto greitajai skambinti!

– Jos nebėra? Teta Ira!

Ilja atsišliejo į sieną.

– Aš jiems sakau: ko gi jūs taip ilgai važiavot! – pakėlė balsą kaimynė. – Kada jus iškviečiau! O jie – buvo kitas iškvietimas,

irgi skubus, kaip mums persiplėšti? Magnetinė audra, visi senukai iškritę. Aš jiems: senukai kuo čia dėti? Gėdytumėtės! Moteriai viso labo šešiasdešimt! Dar net nėra!

– O kur. Kur išvežė.

– Į mūsiškę, kur dar. Į miesto ligoninę. Važiuosi? Juk reikės paimti. Dėl laidotuvių kažką sugalvoti. Keblus reikalas laidotuvis, pats nežinai, o aš seserį vyresniąją kai laidojau, neįsivaizduoji. Tiem duok, šitiem duok, visiems duok!

– Važiuosiu. Ne dabar. Aš... Vėliau.

– Na, taip, juk iš kelionės! Gal užėisi? Išalkęs?

– O kaip aš namo pateksiu?

– Kaip... Atvira. Kas žino, kur jos raktai. Užėisi?

– Ne.

Ilja atsisuko į savo duris. Pasiklausė. Teta Ira neketino eiti namo, jai buvo įdomu. O Ilja vis nedrįso paliesti rankenos.

– Aš juk su ja užvakar šnekėjau.

– Taigi, žinok, taip ir būna. Buvo žmogus – ir nebėr. Ji juk širdimi dažnai skųsdavosi. Bet tabletę sučiulpia po liežuvium, žiūrėk, ir praeina. Ir kas dabar sveikas! Aš ir pati – tarsi nieko, o kai tik oras koks – galva pradeda plyšti.

– Aš paskui užėisiu. Už greitąją... Iš širdies.

Ilja pastūmė duris. Įėjo į butą. Įjungė koridoriuje šviesą. Atsisėgė striukę. Pakabino ant kablio. Uždarė duris. Įsispyrė į šlepetes. Šlepetės laukė. Pastovėjo. Reikia eiti toliau.

– Mam? – ištarė pašnibždomis. – Ma.

Dar žingsnis, ir atsidūrė jos miegamajame. Patalas sujauktas, čiužinys nuslydęs.

Įrėmintą Iljos nuotrauka nuversta, guli Ilja aukštiekninkas. Šypsosi – išdidus, spuoguotas, linksmas. Į filfaką priimtas. Visi sakė – nenuneši, nepriims, bet su tokiu atestatu neišdrįso. Motina parengė jį.

Komodos stalčius ištrauktas. Tas, kur buvo jos kasa. Žvilgtelėjo – pinigų nėra. Viskas iššluota.

Nuėjo į savo kambarį.

Tuščia. Mamos ten nėra, Iljos taip pat.

Knygos lentynoje stovi ne tokia tvarka, fantastika su klasika sumaišytos, tarsi ir knygoje būtų pinigų ieškota. Bet ant stalo – piešinys jo senas, pieštuku darė iliustracijas Kafkai. „Metamorfozei“. Pieštukas tebeguli šalia. Jis prieš tą naktį sėdėjo, piešė. Prieš suėmimą. Septynerius metus šis lapas išgulėjo, ir šiaip viskas, išskyrus knygas, tebebuvo taip, lyg Ilja tiesiog išėjęs į univerą.

Liko pasižiūrėti virtuvėje. Jeigu ir virtuvėje nėra, tada jau niekur nėra.

Virtuvėje buvo šalta. Užulaidą plaikstė skersvėjis. Sužiedėjęs batonas ant supjaustytos gėlėtos klijuotės, peilis visiems atvejams, apdžiūvusi „Mėgėjiška“ su baltomis riebalų kruopelėmis, dešros plėvelės kraštas susiraukšlėjęs. Ant negyvos viryklės – didžiulis emaliuotas puodas.

Ilja nukėlė dangtį.

Barščiai. Pilnas puodas barščių.

Tualetė stovėjo patamsy. Iš pradžių neįstengė. Paskui pliūptelėjo srovė – ir jam pasivaideno, jog teka kraujas. Ne kraujuoti pūliai kaip nuo atmuštų inkstų, o juodas veninis kraujas, tirštas ir išsivadėjęs. Lengviau nesidarė. Pažiūrėjo į klozetą – ne, nieko. Rankas muilino du kartus. Paskui nusiprausė lediniu.

Įsipylė samčiu motinos išvirtų ataušusių barščių, kokie buvo, šildyti nešildė. Susmulkino peiliu sudžiūvusią žiauberę, pasidarė tirštybę.

Ijungė televizorių. Ėjo „Komedij“.

– Koks slaptažodis? Pamėgink „Šoigu“!

– O! Tinka!

– Žinoma! Šoigu visur tinka!

Salė kvatojo baltais dantimis. Gražios jaunos moterys juokėsi. Įdegę išpuoselėti vyriškiai juokėsi. Ilja sumirksėjo. Jis nieko nesuprato. Nesuprato nė vieno pokšto.

Įkišo į burną šaukštą šaltos sriubos. Supylė į gerklę. Dar vieną. Į gerklę. Dar. Dar. Dar. Už mamą.

Reikėjo degtinės nusipirkti. Degtinės, štai ko.